

VYSOKÁ PREDSTAVITEĽKA
ÚNIE PRE
ZAHRANIČNÉ VECI
A BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

V Bruseli 27. 4. 2016
JOIN(2016) 21 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Integrovaná politika Európskej únie pre Arktídu

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE
EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Integrovaná politika Európskej únie pre Arktídu

ÚVOD

Bezpečná, stabilná, udržateľná a prosperujúca Arktída je dôležitá nielen pre samotný región, ale aj pre Európsku úniu (EÚ) a celý svet. EÚ má strategický záujem zohrávať v arktickom regióne kľúčovú úlohu.

V arktickom regióne má svoje územia osem štátov: Kanada, Dánske kráľovstvo¹, Fínsko, Island, Nórsko, Rusko, Švédsko a Spojené štáty. Tri členské štáty EÚ sú preto aj arktickými štátmi, zatiaľ čo Island a Nórsko sú členmi Európskeho hospodárskeho priestoru². Arktída je domovom viacerých skupín pôvodných etník³. Arktický región zahŕňa tiež Severný ľadový oceán a príslušné moria. Hoci arktické štáty majú primárnu zodpovednosť za riešenie problémov na svojich územiach, mnoho problémov týkajúcich sa arktickej oblasti, ktoré sa spomínajú v tomto spoločnom oznámení, sa dá účinnejšie riešiť cestou regionálnej alebo multilaterálnej spolupráce. To je dôvod, prečo je zapojenie EÚ dôležité.

V nadväznosti na predchádzajúce iniciatívy⁴ predstavuje toto spoločné oznámenie základ pre politiku EÚ, ktorá sa zameriava na podporu **medzinárodnej spolupráce** pri riešení dôsledkov **zmeny klímy** na krehké životné prostredie Arktídy, a na podporu **udržateľného rozvoja** a prispievanie k nemu, najmä v európskej časti Arktídy.

V posledných rokoch sa úloha Arktídy v oblasti **zmeny klímy** stala oveľa významnejšou⁵. Arktída sa otepľuje takmer dvakrát rýchlejšie ako je celosvetový priemer. Zatiaľ čo sa v minulosti pozornosť zameriavala takmer výlučne na následky zmeny klímy v Arktíde, v poslednom čase sa čoraz viac hovorí o tom, že pre cyklickú spätnú väzbu Arktída začína prispievať k zmene klímy. Pochopenie tohto vývoja a pomoc pri vypracúvaní osobitných

¹ Dánske kráľovstvo sa skladá z Dánska, Grónska a Faerských ostrovov.

² Island a Nórsko sú tiež pridružené krajiny rámcového programu EÚ v oblasti výskumu a inovácií Horizont 2020.

³ Laponci a Inuiti sú jediné celoštátne uznávané pôvodné etniká žijúce na území členských štátov EÚ. Grónsko má úzke vzťahy s EÚ, dôvodom čoho je jeho postavenie ako jednej zo zámorských krajín a území pridružených k EÚ.

⁴ Najmä (KOM/2008/0763 v konečnom znení), (JOIN(2012) 19 final) a (SWD(2012) 182 final) a (SWD(2012) 183 final).

⁵ V oznámení Komisie „Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy“ [COM(2013) 216 final] sa výslovne odkazuje na osobitnú zraniteľnosť Arktídy voči vplyvom zmeny klímy.

stratégií na zmiernenie zmeny klímy v Arktíde a prispôsobenie sa jej, bude súčasťou širšieho úsilia EÚ v oblasti boja proti zmene klímy⁶.

Potrebné sú adaptačné stratégie, aby pomohli obyvateľom Arktídy reagovať na závažné výzvy, ktorým čelia v dôsledku zmeny klímy. Politika EÚ pre Arktídu bude dôležitým prvkom pri plnení globálnej dohody dosiahnutej na 21. konferencii zmluvných strán v rámci Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy v decembri 2015, ktorou sa stanovuje globálny akčný plán obmedzenia globálneho otepľovania pod 2 °C. Pre Európsku úniu je parížska dohoda ambicióznou, vyváženou, spravodlivou a právne záväznou dohodou a predstavuje rozhodujúci míľnik na ceste ku komplexnému a spoločnému globálnemu úsiliu v boji proti zmene klímy. Implementácia parížskej dohody urýchli prechod na klimaticky neutrálne globálne hospodárstvo, ktoré bude odolné proti zmene klímy.

Vzhľadom na to, že Arktída zohráva dôležitú úlohu pri regulácii klímy planéty a pohlcuje diaľkové znečisťovanie, EÚ musí chrániť životné **prostredie Arktídy** a posilniť pružnosť ekosystému.

EÚ by takisto mala podporovať **udržateľný rozvoj** v Arktíde, berúc do úvahy tradičný spôsob živobytia miestnych obyvateľov a vplyv hospodárskeho rozvoja na krehké životné prostredie Arktídy. EÚ by mala prispieť k posilneniu hospodárskej, sociálnej a environmentálnej odolnosti spoločenstiev v Arktíde.

Viacero činností a rozhodnutí EÚ má vplyv na hospodársky rozvoj v arktickom regióne⁷. EÚ je napríklad významný spotrebiteľ výrobkov z arktických štátov, ako sú napr. rybacie produkty či energia⁸. Investície európskych spoločností môžu pomôcť pri presadzovaní udržateľného rozvoja v regióne, s možnou pomocou z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) a iniciatív v rámci Investičného plánu pre Európu. V nedávnej správe sa len investičné príležitosti v oblasti Barentsovho mora odhadovali na 140 miliárd EUR⁹. Regionálne „stratégie pre inteligentnú špecializáciu“, spolu s finančnými prostriedkami EÚ, môžu prispieť k rozvoju miestnych modelov udržateľného rastu a k vytváraniu pracovných miest v európskej časti Arktídy s potenciálnymi výhodami pre celú EÚ. Nadchádzajúce fínske predsedníctvo Arktickej rady (2017 – 2019) ponúkne príležitosť spojiť európske nápady a iniciatívy s prácou Arktickej rady.

V posledných rokoch nadobudol arktický región z hľadiska **medzinárodných vzťahov** väčší význam vzhľadom na jeho rastúcu environmentálnu, sociálnu, hospodársku a strategickú úlohu. EÚ už značne prispieva k arktickému výskumu, satelitnému pozorovaniu a

⁶ V súlade s cieľmi rámca politik EÚ v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030 prijatého hlavami štátov a vlád na zasadnutí Európskej rady 23. a 24. októbra 2014 (dokument EUCO 169/14).

⁷ Správa „Hodnotenie ekologickej stopy EÚ v arktickej oblasti a súvisiacich politik“, EcoLogic, Berlín, 2010 (http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf).

⁸ 24 % rybacích výrobkov dovezených do EÚ v roku 2014 pochádzalo z Nórska, čo predstavuje 1,5 milióna ton v hodnote 4,8 miliardy EUR. (Zdroj: Eurostat/EUMOFA). Tretina ropy dovážanej do EÚ a dve tretiny dovážaného plynu pochádza z Nórska a Ruska (zdroj: Eurostat).

⁹ Strategická vízia pre sever, Paavo Lipponen, máj 2015.

regionálnemu rozvoju, ako aj k činnosti Arktickej rady¹⁰, pričom krajiny mimo Arktídy, ako Čína, India, Japonsko, Kórejská republika a Singapur majú v súčasnosti status pozorovateľa.

Aj keď zmeny, ktoré ovplyvňujú Arktídu, vytvárajú príležitosti pre miestne spoločenstvá, takisto môžu zvýšiť napätie v regióne, napríklad súperením o zdroje a zvýšením hospodárskej činnosti. Medzinárodné právne rámce, ako napríklad Dohovor Organizácie Spojených národov o morskom práve (UNCLOS) a Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy, sa vzťahujú aj na oblasť Arktídy. Zaisťovať, aby Arktída zostala oblasťou mieru, prosperity a konštruktívnej medzinárodnej spolupráce, je teraz dôležitejšie ako kedykoľvek predtým.

Svetové oceány sú dôležité zdroje, ale dostávajú sa pod rastúci tlak, a pokiaľ nebude zvýšená činnosť vhodne riadená, zvyšuje sa riziko ich ďalšieho poškodenia. V tomto kontexte sa EÚ snaží presadzovať program o správe oceánov. Potreba pevného rámca pre riadnu správu je v Arktíde obzvlášť výrazná: na veľkú časť oblastí šireho mora mimo vnútroštátnej právomoci sa v súčasnosti nevzťahujú špecifické pravidlá riadenia hospodárskych činností, a neexistuje ani dostatok vedeckých poznatkov o morskom dne. Preto nás, pokiaľ ide o ochranu arktického šireho mora z hľadiska klimatických zmien a narastajúcej ľudskej činnosti v tomto regióne, čaká ešte veľa práce.

V tejto súvislosti viaceré členské štáty vydali v posledných rokoch vnútroštátne politické rámce pre oblasť Arktídy¹¹. V roku 2014 Rada a Európsky parlament požiadali Komisiu a vysokú predstaviteľku Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, aby vypracovali integrovanú politiku pre záležitosti týkajúce sa Arktídy a koherentnejší rámec pre opatrenia EÚ a programy financovania. V reakcii na túto žiadosť sa navrhuje integrovaná politika EÚ pre Arktídu v týchto troch prioritných oblastiach:

1. zmena klímy a ochrana životného prostredia Arktídy;
2. udržateľný rozvoj v oblasti Arktídy a v jej okolí;
3. medzinárodná spolupráca v otázkach súvisiacich s Arktídou.

EÚ by mala klásť osobitný dôraz na výskum, vedu a inovácie, ktoré budú zohrávať dôležitú úlohu vo všetkých troch prioritných oblastiach. Opatrenia v prioritných oblastiach by mali prispievať k vykonávaniu stratégie Európa 2030 a mali by byť v súlade so 17 cieľmi udržateľného rozvoja, ktoré prijala OSN v septembri 2015.

¹⁰ Tri členské štáty EÚ (Dánske kráľovstvo, Fínsko a Švédsko) sú plnohodnotnými členmi Arktickej rady a sedem členských štátov EÚ (Francúzsko, Holandsko, Nemecko, Poľsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko a Taliansko) pôsobi v Arktickej rade v úlohe pozorovateľa.

¹¹ Dánske kráľovstvo, Fínsko, Nemecko, Poľsko, Spojené kráľovstvo, Švédsko a Taliansko. Holandsko, Francúzsko a Španielsko vydajú politické dokumenty týkajúce sa Arktídy alebo polárneho kruhu v roku 2016. Nečlenské krajiny EÚ, ktoré vydali stratégiu alebo politický dokument týkajúce sa Arktídy, sú Kanada, India, Island, Japonsko, Nórsko, Ruská federácia a Spojené štáty americké.

1. ZMENA KLÍMY A OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA ARKTÍDY

Problémy

Zmena klímy predstavuje významné riziko. Jej vplyv v Arktíde je zrejmý, od roku 1979 objem letného morského ľadu klesol o viac ako 40 %¹². Citlivé arktické ekosystémy sú ohrozené a zmena klímy priamo vplýva na živobytie pôvodných etník. V jednej z najchladnejších častí sveta spôsobuje roztápanie permafrostu zosuvy pôdy, pri ktorých dochádza k zmenšovaniu biotopov a poškodzovaniu infraštruktúry, pričom potenciálne straty sa odhadujú na stovky miliárd EUR¹³. Zvyšujúce sa teploty prispievajú k topeniu ľadovej pokrývky Grónska a následne k stúpaniu hladiny morí a zohrávajú úlohu pri meniacich sa zrážkach na severnej pologuli.

Riadenie tohto vývoja si v prípade prispôsobenia sa zmene klímy v Arktíde, ako aj znižovania emisií skleníkových plynov vyžaduje užšiu a integrovanejšiu spoluprácu.

Podľa piatej hodnotiacej správy Medzinárodného panelu o zmene klímy sa vo väčšine regiónov teploty permafrostu od začiatku 80-tych rokov zvýšili¹⁴. Skleníkové plyny z permafrostu unikajú a do atmosféry vstupujú čoraz rýchlejšie. Jeho roztápanie môže uvoľniť oxid uhličitý a metán v množstve, ktoré by sa rovnalo niekoľkonásobku súčasných ročných emisií skleníkových plynov zo zdrojov vyrobených človekom, napríklad z využívania fosílnych palív. To by mohlo zmeniť nielen klímu v Arktíde, ale aj na celom svete.

Arktída je domovom viacerých citlivých ekosystémov, ktoré sú zase domovom mnohých endemických druhov. Viac ako polovica svetových mokradí, ktoré sú kľúčové pre čistenie vody, protipovodňovú ochranu a stabilitu pobrežia, sa nachádza v arktických a subarktických regiónoch. Morské ekosystémy v Arktíde sú rozhodujúce pre rybolov vzhľadom na úlohu rýb na spodku dôležitých potravinových reťazcov. Na tieto ekosystémy nevlýva len zmena klímy, ale aj znečisťovanie a invázívne nepôvodné druhy. Zachovanie biodiverzity a funkčnosti ekosystémov v Arktíde zostáva aj naďalej globálnou výzvou.

Politická reakcia

1.1. Výskum

Rozhodujúcim faktorom našej reakcie je lepšie pochopenie vývoja, ktorému región čelí, a z tohto dôvodu je EÚ hlavným prispievateľom k **arktického výskumu**. Počas uplynulých desaťročí sa vynaložilo úsilie na pozorovanie Arktídy a monitorovacie programy, ako aj na početné výskumné projekty, avšak arktickým systémom, ich funkciám a možným reakciám na rôzne faktory stále pramálo rozumieme.

¹² Napríklad: <http://climate.nasa.gov/vital-signs/arctic-sea-ice/>

¹³ Napríklad znížením hrúbky morského ľadu a jeho rozsahu, menej predvídateľným počasím, silnými búrkami, stúpaním hladiny morí, zmenou sezónneho roztápania/zamŕzania riek a jazier, zmenami typu snehu a jeho načasovania, zvyšovaním rastu kríkov, roztápaním permafrostu a eróziou spôsobenou búrkami, čo na druhej strane spôsobuje vážne straty pôdy v niektorých regiónoch, takže z niektorých pobrežných oblastí sa musia presunúť celé spoločenské.

¹⁴ Do konca 21. storočia by sa oblasť trvalo zamrznutej pôdy blízko povrchu mohla zmenšiť o 37 až 81 %.

Očakáva sa, že v prípade financovania výskumu Arktídy bude EÚ v rámci programu Horizont 2020 (2014 – 2020) pokračovať na doterajšej úrovni (približne 200 miliónov EUR v poslednom desaťročí). EÚ vyčlenila na výskum týkajúci sa Arktídy **v rámci pracovného programu na roky 2016 – 2017 už 40 miliónov EUR**. Tento program sa bude zameriavať na integrovaný systém na pozorovanie a študovanie vplyvu zmien v Arktíde na počasie a podnebie na severnej pologuli, vplyvu zmeny klímy na permafrost v Arktíde a na jej sociálny a hospodársky vplyv. Okrem toho aj európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) poskytujú finančné prostriedky na výskum a inovačné činnosti v oblasti zmeny klímy a životného prostredia v Arktíde.

Ústredným bodom výskumného úsilia EÚ v oblasti Arktídy bude **iniciatíva EÚ-PolarNet**, ktorá podporuje celoeurópske konzorcium odborných znalostí a infraštruktúry pre polárny výskum s cieľom lepšie prispôsobiť európske vedecké a operačné spôsobilosti v polárnych oblastiach. V rámci tejto iniciatívy EÚ-PolarNet 22 európskych výskumných inštitúcií vypracuje a bude realizovať integrovaný európsky polárny výskumný program. Tento projekt zahŕňa aj spoluprácu s výskumnými organizáciami z Kanady, Ruska a USA.

Výskum EÚ v oblasti zmeny klímy podporia aj **vesmírne programy EÚ**. K výskumu Arktídy poskytnú podklady aj operačná infraštruktúra a služby programu Copernicus vrátane monitorovania počasia, monitorovania klimatických premenných a hrúbky ľadu a pokročilejšieho modelovania oceánov. Okrem toho Európska komisia podporí implementáciu Špicberského integrovaného arktického zemského pozorovacieho systému (Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System) – viacodborovej a viacnárodnej výskumnej infraštruktúry, ktorá je geograficky rozložená v oblasti Špicbergov a ktorá prispeje k budúcemu monitorovaniu celej Arktídy.

EÚ by mala aj naďalej presadzovať a uľahčovať účinnú medzinárodnú vedeckú spoluprácu podporovaním **nadnárodného prístupu k výskumnej infraštruktúre a otvoreného prístupu k zdrojom údajov** s cieľom zlepšiť politické a hospodárske väzby a udržiavať dobré vzťahy s kľúčovými krajinami v regióne. Okrem toho by mala EÚ naďalej podporovať činnosť skupiny vysokých úradníkov¹⁵ týkajúcej sa medzinárodnej výskumnej infraštruktúry.

A napokon, EÚ s cieľom pripraviť zavedenie systémov určených pre dlhodobú prevádzku pomocou výskumu prispieva prostredníctvom programu Horizont 2020 k pozorovateľským iniciatívam pre celú oblasť Arktídy, ako sú napr. tie, ktoré podporuje Arktická rada so SAON¹⁶ alebo iniciatíva GEO Cold Region¹⁷.

¹⁵ Carnegieho skupina G8 + 5 vedeckých poradcov zriadila skupinu vysokých úradníkov pre celosvetovú výskumnú infraštruktúru, aby sa dosiahlo spoločné porozumenie v otázkach správy, financovania a riadenia rozsiahlych výskumných infraštruktúr. Európska komisia je členom tejto skupiny vysokých úradníkov.

¹⁶ Sieť pre udržateľné pozorovanie Arktídy: <http://www.arcticobserving.org/>.

¹⁷ <https://www.earthobservations.org/index.php>.

1.2. Stratégie na zmierňovanie klímy a prispôsobovanie sa klíme

V reakcii na výzvu, ktorú predstavuje zmena klímy v Arktíde, je cieľ EÚ v súlade s parížskou dohodou **obmedziť zvyšovanie priemernej globálnej teploty** na úroveň výrazne pod 2 °C a udržať nárast teploty o najviac 1,5 °C. EÚ sa zaviazala znížiť svoje celkové množstvo emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 40 % a do roku 2050 o 80 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Závazok do roku 2030 sa dosiahne implementáciou plánovaného vnútroštátne stanoveného príspevku EÚ podľa parížskej dohody. EÚ sa takisto zaviazala vynaložiť 20 % svojho rozpočtu na ciele súvisiace s klímou.

Keďže zmena klímy je výzvou pre celý severný polárny kruh, EÚ je pripravená spolupracovať s arktickými štátmi, pôvodnými etnikami a príslušnými arktickými regionálnymi a multilaterálnymi fórami pri výmene skúseností, poznatkov a informácií o **klimatických zmenách, dôsledkoch, adaptácii a odolnosti** s cieľom vypracovať ambiciózný program na prispôsobenie sa zmene klímy v arktickom regióne.

EÚ by pri práci na vhodných adaptačných a zmierňujúcich opatreniach, ktoré by zohľadňovali miestne okolnosti a osobitný charakter arktických regiónov, mala spolupracovať s arktickými regiónmi. Čiastočne to môže realizovať prostredníctvom **európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)**¹⁸, v rámci ktorých sa oblasť klímy dostáva do popredia.

Okrem záväzkov týkajúcich sa CO₂ na roky 2030 a 2050 by EÚ mala **prispievať k medzinárodnému úsiliu o zníženie emisií látok znečisťujúcich klímu s krátkou životnosťou, napríklad čierneho uhlíka a metánu**, ktoré pomáhajú urýchľovať klimatické zmeny v Arktíde. Čierny uhlík, ktorého zdrojom sú sadze a je 1 500-krát silnejší ako CO₂, zvyšuje rýchlosť topenia ľadu a snehu. Ďalší skleníkový plyn, metán, má 20-krát silnejšie účinky ako CO₂ a predpokladá sa, že pod permafrostom v Arktíde sa ho ukrýva obrovské množstvo. EÚ by mohla obmedziť emisie prostredníctvom: Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov (UNECE CLRTAP); zmeneného Göteborgského protokolu, návrhu Komisie týkajúceho sa balíka predpisov o kvalite ovzdušia; Koalície pre klímu a čisté ovzdušie na redukcii látok s krátkou životnosťou znečisťujúcich klímu; a zapojenia sa do iniciatív Arktickej rady ako je pracovná skupina pre čierny uhlík a metán.

1.3. Ochrana životného prostredia

EÚ sa zameriava na ochranu, zachovanie a zlepšovanie životného prostredia (aj v širšom regióne) pre súčasné a budúce generácie. Mala by pokračovať v plnení svojich záväzkov vo **viacstranných environmentálnych dohodách**, ktoré tiež majú osobitný význam pre Arktídu, a podporovať ich vykonávanie¹⁹, ako aj vyzývať k úplnému dodržiavaniu ustanovení

¹⁸ Z EŠIF (2014 – 2020) sa vyčleňuje 25 % finančných prostriedkov na podporu cieľov v oblasti zmeny klímy.

¹⁹ Ide napr. o Dohovor o biologickej diverzite, Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín, Dohovor o sťahovavých druhoch voľne žijúcich živočíchov, Dohodu o ochrane africko-euroázijských druhov vodného sťahovavého vtáctva, Bernský dohovor, Medzinárodný dohovor o regulácii lovu veľrýb, Štokholmský dohovor o perzistentných organických látkach a Dohovor o ochrane morského prostredia v severovýchodnom Atlantiku.

UNCLOS, ktoré sa považujú za medzinárodné obyčajové právo, vrátane povinnosti chrániť a zachovávať morské prostredie.

EÚ by mala spolupracovať so svojimi partnermi, aby **podporila vysoký stupeň ochrany biodiverzity** s cieľom zastaviť stratu biodiverzity a dosiahnuť celosvetové ciele v oblasti biodiverzity na rok 2020. Mala by **podporovať vytvorenie chránených morských oblastí** v Arktíde, keďže tieto oblasti sú dôležitým prvkom úsilia o zachovanie biodiverzity. EÚ by takisto mala spolupracovať s arktickými štátmi a ostatnými medzinárodnými partnermi na vytvorení nástroja podľa dohovoru UNCLOS, ktorého cieľom by bola ochrana a udržateľné využívanie morskej biodiverzity v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci.

Obyvateľov Arktídy čoraz viac sužujú vysoké úrovne **znečisťujúcich látok a ťažkých kovov**, ktoré končia v potravinovom reťazci Arktídy²⁰. EÚ by mala naďalej na medzinárodnej úrovni podporovať úsilie o zakázanie alebo postupné ukončenie používania perzistentných organických látok v životnom prostredí do roku 2020²¹. Účinná implementácia štokholmského dohovoru všetkými arktickými štátmi bude mať v tejto súvislosti dôležitý význam. EÚ by mala podporovať rýchlu ratifikáciu Minamatského dohovoru s cieľom zabráňovať emisiám ortuti a znižovať ich. EÚ by sa mohla vzhľadom na svoje komplexné právne predpisy o odpadoch podeliť s arktickými štátmi o skúsenosti a osvedčené postupy z oblasti obehového hospodárstva.

Pokiaľ ide o riziko výskytu **invazívnych nepôvodných druhov**, opatrenia by mali zahŕňať dobrovoľné opatrenia, ako sú opatrenia navrhnuté v usmerneniach Medzinárodnej námornej organizácie na kontrolu a riadenie biologického znečistenia lodí, ale aj povinné opatrenia. Opatrenia by mohli vychádzať zo skúseností získaných v EÚ a jej členských štátoch s riadením určitých prienikových ciest, vrátane opatrení stanovených Medzinárodným dohovorom na kontrolu balastovej vody a sedimentov lodí a nakladanie s nimi prijatým v roku 2004. Preto by EÚ mala podniknúť všetky vhodné kroky na povzbudenie všetkých signatárov, aby dohovor ratifikovali.

EÚ by sa mala zaviazat' k úzkej spolupráci s členskými štátmi, stranami Dohovoru o ochrane morského prostredia v severovýchodnom Atlantiku a inými zainteresovanými stranami v **oblasti ťažby ropy a zemného plynu**, aby sa podporilo prijatie najvyšších štandardov prevencie závažných nehôd a environmentálnej kontroly. Tiež by mala byť pripravená vymieňať si s medzinárodnými partnermi regulačné²² a technologické osvedčené postupy s cieľom podporiť bezpečnosť a ochranu životného prostredia v tomto regióne. EÚ by preto mala uvítať dohodu Arktickej rady o spolupráci, pripravenosti a odozve v oblasti znečistenia morí ropou v Arktíde.

²⁰ Pozri napríklad posúdenie AMAP 2009: Ľudské zdravie v Arktíde, <http://www.amap.no/documents/doc/amap-assessment-2009-human-health-in-the-arctic/98>.

²¹ Obzvlášť perzistentné organické látky, veľmi perzistentné a veľmi bioakumulatívne látky, ako aj perzistentné, bioakumulatívne a toxické látky.

²² Napríklad smernica o bezpečnosti na mori (2013/30/EÚ).

2. UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ V OBLASTI ARKTÍDY A V JEJ OKOLÍ

Problémy

Udržateľný hospodársky rozvoj čelí v arktickom regióne špecifickým výzvam. V porovnaní s ostatnými časťami Európy je európska časť Arktídy riedko osídlená, pričom populácia je roztrúsená v rozsiahlej oblasti a charakterizuje ju nedostatok dopravných spojení, ako napríklad cestných, železničných alebo leteckých spojení medzi východom a západom. Širší arktický región je bohatý na prírodné zdroje, ako sú ryby, nerasty, ropa a zemný plyn²³. Nedostatok pozemných komunikácií znamená, že čoraz dôležitejšiu úlohu pri spájaní ľudí a podnikov a pri vzdelávacích, zdravotníckych, jazykových a kultúrnych potrebách arktických spoločenstiev zohráva vesmírna infraštruktúra.

Európska časť Arktídy má aj výrazný potenciál podporovať rast vo zvyšku Európy. Keďže EÚ v súčasnosti nemá úplné dopravné spojenie zo severu na juh, mohlo by sa preskúmať, či by nebolo prínosom posilnenie prepojenia s Arktídou cez transeurópske siete, napríklad z Fínska do Nórska, čím by sa poskytol prístup k Severnému ľadovému oceánu.

Prostredníctvom svojich členských štátov a úzkych vzťahov s Islandom a Nórskom (ako členmi Európskeho hospodárskeho priestoru), ako aj s Grónskom²⁴, môže EÚ zohrávať dôležitú úlohu pri formovaní budúceho rozvoja európskej časti Arktídy uplatňovaním právnych predpisov EÚ relevantných pre EHP²⁵ a zavedením finančných nástrojov. Spolupráca medzi krajinami a regiónmi v európskej časti Arktídy bola doposiaľ dobrá, napríklad v kontexte Barentsovej euro-arktiskej rady a politického rámca Severnej dimenzie.

EÚ v rámci svojej kohéznej politiky podporuje investície, ako aj budovanie kapacít v európskej časti Arktídy s dôrazom na výskum a inovácie, konkurencieschopnosť MSP a podporu prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo²⁶. Ďalšie dôležité zdroje financovania projektov v regióne sú programy územnej spolupráce EÚ, ako napríklad: program Interreg Sever; program Bothnia-Atlantica; program pre región Baltského mora; program Severné okrajové oblasti a Arktída; ako aj programy cezhraničnej spolupráce Karélie a Kolarktic v rámci nástroja európskeho susedstva. EÚ by sa mala snažiť posilniť spoluprácu, súčinnosť a komplementaritu medzi týmito programami a ďalšími zdrojmi financovania v regióne. V prípade projektov infraštruktúry sa ukázalo, že ich vypracovanie je komplikované, a vnútroštátne a regionálne orgány sa jasne vyjadrili, že v tejto oblasti je potrebné koordinovanejšie a účinnejšie financovanie EÚ²⁷.

²³ V posúdení z roku 2008 vypracovanom agentúrou US Geological Survey sa odhaduje, že oblasť severne od severného polárneho kruhu obsahuje približne 13 % neobjavených svetových zásob technicky využiteľných zdrojov ropy a 30 % neobjavených svetových zásob zemného plynu.

²⁴ Grónsko nie je členom Európskej únie. Dlhodobé vzťahy s Grónskom boli v roku 2015 potvrdené spoločným vyhlásením o vzťahoch medzi EÚ a Grónskom podpísaným Európskou úniou na jednej strane a vládou Grónska a Dánska na strane druhej.

²⁵ V súlade s článkom 102 ods. 1 Dohody o EHP.

²⁶ Na obdobie rokov 2014 – 2020 bola vyčlenená viac než 1 miliarda EUR na investície v severnom Fínsku a Švédsku v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, ku ktorej pribudnú prostriedky z vnútroštátneho a súkromného spolufinancovania.

²⁷ http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/arctic-eu-funding/doc/results_en.pdf .

Klíma arktického regiónu predstavuje aj ideálne miesto pre inovácie v prípade technológií a služieb určených pre chladné klimatické podmienky. Nepriaznivé klimatické podmienky a krehké životné prostredie si vyžadujú špecializované technológie a know-how, ktoré spĺňajú náročné environmentálne normy. Mali by sa ďalej rozvíjať príležitosti v oblasti „zeleného“ hospodárstva, akými sú systémy s viacerými udržateľnými zdrojmi energie, ekoturizmus a nízkoemisná výroba potravín. Európska komisia pomôže monitorovať potenciálne príležitosti na udržateľné hospodárske činnosti vrátane odvetví tzv. modrého hospodárstva, akými sú akvakultúra, rybolov, energia z obnoviteľných zdrojov na mori, námorný cestovný ruch a morské biotechnológie. V tomto rozsiahlom regióne je možné získavať energiu rôznymi spôsobmi, a preto sa očakáva, že oblasť energetiky bude rastúcim odvetvím, ktoré môže zahŕňať veterné elektrárne na pevnine a na mori, energiu z oceánov, geotermálnu energiu a vodnú energiu.

Politická reakcia

2.1. Podpora udržateľnej inovácie

EÚ by mala podporovať **zavádzanie inováčných technológií** v Arktíde. Tieto technológie by sa mohli aplikovať na široké spektrum činností, ako napr. vývoj pokrokových materiálov použiteľných v extrémnych podmienkach arktickej zimy, čo by mohlo stimulovať investície do oblasti energetickej účinnosti a obnoviteľnej energie. Takéto technológie majú potenciál priniesť rozsiahle spoločenské a hospodárske výhody v Arktíde aj mimo nej. Okrem programu Horizont 2020 poskytujú finančné prostriedky na výskumné a inováčné činnosti v európskej časti Arktídy aj programy EŠIF.

Európska komisia preskúma, ako by sa pomocou programu Horizont 2020 mohlo urýchliť uplatnenie výsledkov výskumu v technológiách a službách s komerčným potenciálom určených pre chladné klimatické podmienky. Tieto výsledky by sa mali začleniť do posudzovania udržateľnosti postupov a technológií, aby sa zabezpečila sociálna a environmentálna ochrana a mohli prispieť k rozvoju „arktických noriem“. Úzke väzby medzi výskumom, vedou a technológiou, berúc pritom do úvahy tradičné znalosti, tiež zabezpečia, že vývoj bude prebiehať udržateľne.

Program InnovFin²⁸ v rámci programu Horizont 2020, predovšetkým jeho iniciatíva Európskej investičnej banky a Európskej komisie „Finančné prostriedky pre inovátorov“, môže pomôcť výskumným a inováčnym projektom týkajúcim sa Arktídy²⁹ pri prístupe na trh. InnovFin zahŕňa súbor integrovaných a doplnkových nástrojov financovania a poradenských služieb, a to v rámci celého hodnotového reťazca výskumu a inovácií s cieľom podporiť investície, od najmenšieho po najväčší podnik.

²⁸ InnovFin zahŕňa mnoho nástrojov financovania a poradenských služieb. Pokrýva celý hodnotový reťazec výskumu a inovácie s cieľom podporiť investície, od najmenšieho po najväčší podnik. Ďalšie informácie: <http://www.eib.org/products/blending/innovfin/>.

²⁹ Napríklad zariadenie na zimné testovanie automobilov projektu Arktický oblúk je už financované v rámci programu Innovfin (<http://spga.eu/>).

Napokon mnohé podniky – najmä malé a stredné podniky – so sídlom v najsevernejšej časti EÚ prosperujú z inovačných podnikateľských modelov a inovačných technológií, konkrétne z informačných technológií, spracovania údajov a služieb, priemyselného dizajnu, hospodárstva spoločného využívania zdrojov a obehového hospodárstva. **Efektívny prístup na jednotný trh** je často rozhodujúci pri transformácii inovácií z vývojovej fázy do trhovej fázy. Komisia preto pri implementácii svojich stratégií pre jednotný digitálny trh³⁰ a pri modernizácii jednotného trhu³¹ vyvinie osobitné úsilie na podporu podmienok pre inovácie a podnikateľské príležitosti v Arktíde. Európska sieť podnikov je obzvlášť úspešná v „školení“ arktických MSP na ich žiadosť; po jej službách je v regióne silný dopyt. Komisia bude pokračovať v podpore tejto činnosti.

2.2. Európsko-arktické fórum zainteresovaných strán

Konzultácie Komisie a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť naznačili, že európska časť Arktídy trpí nedostatočnými investíciami. Uznávajúc potrebu úzko spolupracovať s vnútroštátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi v európskej časti Arktídy založí Komisia európsko-arktické fórum zainteresovaných strán s cieľom posilniť spoluprácu a koordináciu medzi rozličnými programami financovania EÚ.

Toto dočasné fórum by malo spojiť inštitúcie EÚ, členské štáty a regionálne a miestne orgány, aby prispeli k identifikácii **kľúčových výskumných a investičných priorít** pre fondy EÚ v regióne. Tento proces bude podľa Dohody o Európskom hospodárskom priestore sprístupnený Nórsku a Islandu a v rámci spoločného vyhlásenia EÚ – Grónsko aj Grónsku. Vytvorenie tohto fóra, ktorému bude predsedáť Európska komisia, sa má zavŕšiť do konca roku 2017.

Paralelne s prácou fóra bude program Interreg Severné okrajové oblasti a Arktída viesť pilotnú činnosť s cieľom spojiť **sieť riadiacich orgánov a zainteresovaných strán** z rôznych regionálnych rozvojových programov v európskej časti Arktídy. Cieľom je uľahčiť výmenu informácií, plánovať a koordinovať výzvy na predkladanie návrhov a monitorovať vplyv programov na región. Nová sieť spolupráce bude prístupná aj pre príslušné vnútroštátne a medzinárodné finančné nástroje. Na základe rozsiahlej práce a skúseností z programov sa sieť zapojí do práce fóra zainteresovaných strán pri určovaní výskumných a investičných priorít.

S cieľom spoločne predložiť výsledky práce fóra a siete po roku 2017 bude Komisia financovať **výročnú arktickú konferenciu zainteresovaných strán** v európskej časti Arktídy a pomáhať pri jej organizácii, aby sa posilnila spolupráca a vytváranie sietí medzi zainteresovanými stranami s cieľom zlepšiť budovanie kapacít, rozvoj medzinárodných projektov a informácie o finančných zdrojoch.

³⁰ COM(2015) 192 final.

³¹ COM(2015) 550 final.

2.3. Investície

Investičný plán pre Európu je funkčný a mohol by sa prípadne použiť na podporu projektov infraštruktúry v európskej časti Arktídy vrátane Grónska. Prostredníctvom tohto nástroja a jeho operácií poskytovania úverov by Európska investičná banka (EIB) mohla pomôcť nielen s financovaním projektov na zlepšenie dopravných spojení po súši, po mori a letecky, ale aj telekomunikačných služieb, projektov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a nízkouhlíkových technológií. V súlade so svojím mandátom by EIB mohla investovať do cezhraničných projektov, ktoré majú významný rozvojový potenciál, medzi Švédskom, Fínskom, Dánskym kráľovstvom, Nórskom a Islandom.

Príprava týchto projektov by sa mala zjednodušiť aj zapojením Európskeho centra investičného poradenstva a Európskeho portálu investičných projektov. To by mohlo pomôcť prilákať nové zdroje financovania maximalizovaním zapojenia súkromného sektora a doplnením európskych štrukturálnych a investičných fondov. Mohli by sa vyvinúť špecializované platformy slúžiace na spájanie rôznych investorov v arktickom regióne. Európska banka pre obnovu a rozvoj je v arktickom regióne tiež dôležitým investorom.

Integrovaná politika EÚ pre Arktídu je preto v súlade s Investičným plánom pre Európu a ponúka rôzne spôsoby podpory investícií v arktickom regióne slúžiacich v prospech občanov a podnikov, a to nad aj pod severným polárnym kruhom.

Z hľadiska **dopravných spojení** patrí sever Fínska, Švédska a Nórska do transeurópskej dopravnej siete (TEN-T). Táto sieť uľahčí investície s cieľom optimalizovať prínosy vyplývajúce z jej používania. Zamiera sa na cezhraničné úseky a na odstránenie prekážok a presadzuje udržateľné spôsoby dopravy. Ako prístavy TEN-T boli určené mestá Lulea, Kemi, Oulu, Narvik a Hammerfest. Predstavujú dôležité prepojenia medzi námornou a pozemnou dopravou.

S cieľom posilniť presun používaných druhov dopravy medzi Narvikom, Botnickým koridorom a južnou Škandináviou na železničnú dopravu a tiež jej kapacitu EÚ spolufinancovala práce a štúdie týkajúce sa tejto záležitosti.

Vytvorenie optimálnej, udržateľnej kombinácie rôznych druhov dopravy – či už ide o dlhé alebo krátke vzdialenosti, prípadne prepravu osôb alebo nákladu – by sa malo realizovať v spolupráci medzi inštitúciami EÚ, členskými štátmi, tretími krajinami a odvetvím. Aby sa sieť mohla optimálne využívať, mala by sa zväziť aj koordinovaná stratégia financovania.

2.4. Vesmírna technológia

Vzhľadom na svoju rozsiahlu plochu a riedke osídlenie môže mať arktický región z vesmírnych služieb značný prospech. Potrebuje však osobitné riešenia, keďže jeho územie nepokrývajú geostacionárne družice.

Program Copernicus už zabezpečuje prehľadové a monitorovacie služby pomocou satelitov na polárnych orbitoch, čím prispieva ku kľúčovým environmentálnym a bezpečnostným potrebám. Keď sa začne používať Európsky globálny navigačný systém (Galileo), ponúkne

pokrytie arktického regiónu a zabezpečí bezpečnú a spoľahlivú navigáciu na účely leteckej, námornej a pozemnej dopravy. Telekomunikačné potreby však nemôžu byť dostatočne zabezpečené, keďže sa satelity v súčasnosti nachádzajú hlavne v rovníkovej oblasti. Komisia preskúma, či by vhodné riešenie pre Arktídu mohlo byť súčasťou prípadného návrhu na podporu ďalšej generácie vládnej satelitnej komunikácie v kontexte nadchádzajúcej vesmírnej stratégie alebo akčného plánu v oblasti európskej obrany. EÚ bude tiež podporovať integrovaný celoarktický systém pozorovania prostredníctvom iniciatívy GEO Cold Region ako základného nástroja na študovanie, predpovedanie a posudzovanie zmien slúžiaceho na podporu udržateľného rozvoja regiónu.

2.5. Bezpečnostné námorné činnosti

So zreteľom na narastajúcu lodnú dopravu v Arktíde vrátane lodí plaviacich sa pod vlajkami členských štátov EÚ by EÚ mala prispieť k **zvýšeniu bezpečnosti navigácie v Arktíde** prostredníctvom inováčných technológií a vytvorenia nástrojov na monitorovanie priestorového a časového vývoja rastúceho množstva námorných činností v Arktíde; takéto znalosti majú zásadný význam pri posudzovaní následných rizík a pre prijímanie lepších rozhodnutí o možných zmierňujúcich opatreniach. Prvou reakciou je, že Európska komisia vyhlási v roku 2016 výzvu v rámci programu Horizont 2020, v rámci ktorej sa má pripraviť sieť pre Severný ľadový oceán a Atlantický oceán a ktorá sa bude zaoberať námornými bezpečnostnými hrozbami vyplývajúcimi z otvorenia severovýchodného priechodu³². EÚ by mala podporovať aj medzinárodné úsilie, ktorého cieľom je vykonávanie Medzinárodného polárneho kódexu, ktorý sa vzťahuje na záležitosti vodnej dopravy relevantné pre navigáciu v arktických vodách vrátane posilnenia pátracích a záchranných operácií. Polárny kódex má nadobudnúť účinnosť 1. januára 2017.

Hoci satelitný AIS (automatický identifikačný systém) pokrýva oblasť Arktídy, existujú problémy pri zabezpečovaní a riadení pátracích a záchranných jednotiek v prípade lodí, ktoré potrebujú pomoc, súvisiace s odľahlosťou, náročnou navigáciou spôsobenou ľadom a menšou hustotou námornej dopravy v tejto oblasti. Európske fórum činností pobrežnej stráže (ECGFF) by malo úzko spolupracovať s novozriadeným **Fórom pobrežnej stráže v oblasti Arktídy** (ACGF), ktoré by mohlo zohrať významnú úlohu pri podpore bezpečných a ekologických námorných činností v Arktíde.

3. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA V PRÍPADOCH PROBLÉMOV SÚVISIACICH S ARKTÍDOU

Problémy

Výzvy, ktorým čelí Arktída, a potrebné riešenia si vyžadujú spoločnú reakciu na regionálnej a medzinárodnej úrovni. Širšie geopolitické faktory môžu ešte zvýšiť komplexnosť zmien, ktoré

³² Podľa SEC-21-GM-2016-2017 programu Horizont 2020: celoeurópske siete odborníkov a ďalších subjektov v oblasti bezpečnosti.

ovplyvňujú tento región. EÚ má veľký záujem na tom, aby Arktída zostala zónou konštruktívnej medzinárodnej spolupráce, kde sa zložité otázky riešia dohodnutými riešeniami a kde sa vznikajúce riziká môžu riešiť v rámci spoločných platforiem. Na podporu spoločného porozumenia môže ako katalyzátor slúžiť najmä veda, ktorá umožní dosiahnutie spoločne dohodnutých riešení a posilnenie mierovej spolupráce. Z pozície svetového lídra v oblasti vedy by Európska únia mala byť pripravená sa vo väčšej miere zapojiť do rozsiahlej celosvetovej vedeckej spolupráce. Rámcový program pre výskum a inováciu Horizont 2020 je otvorený svetu a umožňuje partnerstvá medzi regiónmi a krajinami pri riešení globálnych spoločenských výziev.

EÚ sa angažuje v otázkach, ktoré majú priamy význam pre Arktídu na medzinárodnej úrovni, prostredníctvom OSN a jej špecializovaných agentúr (Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy, Medzinárodná námorná organizácia a Medzinárodná organizácia civilného letectva) a pomocných orgánov (Program OSN pre životné prostredie). V posledných desaťročiach vzniklo niekoľko fór spolupráce pre oblasť Arktídy a najdôležitejším z nich je Arktická rada. Arktické štáty pracovali na presadzovaní mieru a stability spoluprácou a uplatňovaním zásad právneho štátu. Vzhľadom na význam arktického regiónu a významné zmeny, ktoré tam prebiehajú, je dôležité, aby EÚ naďalej spolupracovala s arktickými a nearktickými partnermi pri identifikácii spoločných pozícií a názorov v otázkach ako zmena klímy, ochrana životného prostredia a vedecký výskum.

Je tiež dôležité zabezpečiť, aby sa zaviedli vhodné opatrenia na účinné spravovanie Severného ľadového oceánu s cieľom zaistiť ochranu životného prostredia, mierovú spoluprácu a urovnávanie sporov, dodržiavanie medzinárodného práva a udržateľné využívanie morských zdrojov. Aj námorná bezpečnosť má čoraz väčší význam. V júni 2014 Európska rada schválila stratégiu námornej bezpečnosti pre svetové oceány³³. Stratégia a jej akčný plán uvádza rad problémov, ktoré majú vplyv na oceány, a navrhuje riešenia na úrovni EÚ.

Politická reakcia

3.1. Medzinárodné organizácie a fóra

EÚ by na príslušných fórach OSN mala uplatniť aktívnu rokovaciu pozíciu s cieľom vyzvať všetky krajiny a regióny, aby prevzali zodpovednosť, najmä pokiaľ ide o zmenu klímy a ochranu životného prostredia, ale aj v súvislosti s novými výzvami, ako sú bezpečnosť na mori a udržateľné riadenie pozemných a morských zdrojov.

EÚ uznáva a podporuje existujúce právne nástroje na správu svetových morí. Najmä **Dohovor OSN o morskom práve (UNCLOS)** poskytuje rámec pre správu Severného ľadového oceánu vrátane mierového riešenia sporov. EÚ bude tieto snahy podporovať zapájaním sa do strategického dialógu s arktickými zúčastnenými stranami a tretími krajinami, pokiaľ ide o otázky bezpečnosti, a podporovaním pokračujúcej dobrej správy morských záležitostí založenej na predpisoch.

³³ Rada Európskej únie (11205/14).

EÚ bude naďalej **aktívne pôsobiť v Arktickej rade**, ktorá je hlavným fórom pre medzinárodnú spoluprácu v regióne, napríklad účasťou a prispievaním k práci príslušných pracovných, osobitných a expertných skupín. EÚ sa teší na spoluprácu so súčasným i budúcim predsedníctvom Arktickej rady a na včasné vykonávanie svojho štatútu pozorovateľa v súlade s vyhlásením z Kiruny z mája 2013³⁴. EÚ by sa mala zapojiť do práce Arktickej rady pri riešení otázok týkajúcich sa správy morí aj svojou účasťou na práci osobitnej skupiny Arktickej rady pre spoluprácu v oblasti arktického morského prostredia.

EÚ bude naďalej podporovať **regionálnu a subregionálnu spoluprácu** aj svojím členstvom v Euro-arktiskej rade regiónu Barentsovho mora a Severnou dimenziou. EÚ sa taktiež zapája do regionálnej spolupráce v rámci Hospodárskej komisie OSN pre Európu, hlavne v rámci Dohovoru OSN o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov (CLRTAP). Severská rada a Severská rada ministrov sú tiež významnými partnermi Európskej únie, najmä vzhľadom na ich dlhodobú spoluprácu s EÚ a program arktickej spolupráce.

V týchto rámcoch spolupráce sa riešia mnohé dôležité otázky na regionálnej úrovni a môžu mať podstatný vplyv na život pôvodných etník a miestnych spoločenstiev.

3.2. Bilaterálna spolupráca

EÚ by mala spolupracovať so všetkými **partnermi z arktickej oblasti** vrátane Kanady, Ruska a Spojených štátov amerických s cieľom identifikovať ďalšie oblasti spolupráce, ako sú napríklad veda a investície. EÚ bude v otázkach spoločného záujmu spolupracovať aj so všetkými štátmi, ktorých záujem o Arktídu sa zvyšuje, ako sú Čína, India, Japonsko, Kórejská republika a Singapur.

EÚ spolupracuje s Grónskom v rámci partnerstva medzi EÚ a Grónskom³⁵. Toto partnerstvo sa zameriava na podporu Grónska pri riešení jeho hlavných výzev, najmä udržateľnej diverzifikácie jeho hospodárstva a posilnenia jeho administratívnej kapacity. EÚ poskytuje Grónsku rozpočtovú podporu, aby sa posilnilo odvetvie vzdelávania ako hnacej sily udržateľného rozvoja. Únia bude na vhodnej politickej a technickej úrovni pokračovať v politickom dialógu o otázkach spoločného záujmu, ako sú napríklad globálne otázky (energetika, zmena klímy a životné prostredie, prírodné zdroje) a otázky týkajúce sa Arktídy.

Politika pre arktickú oblasť a súvisiace otázky budú aj naďalej dôležitým prvkom úzkych vzťahov EÚ s Islandom a Nórskom.

3.3. Dialóg s pôvodnými etnikami arktickej oblasti

EÚ bude naďalej spolupracovať s **pôvodnými etnikami arktickej oblasti a miestnymi komunitami** s cieľom zabezpečiť, aby sa ich názory a práva pri ďalšom rozvoji politiky EÚ

³⁴ „Arktická rada sa kladne stavia k žiadosti EÚ o udelenie statusu pozorovateľa, ale odkladá konečné rozhodnutie o jeho priznaní, až pokým nebudú zodpovedané otázky členov rady, ktorým sa venoval predseda Európskej komisie v liste z 8. mája, pričom EÚ sa môže zúčastňovať zasadnutí Rady ako pozorovateľ dovedy, kým Rada nepodnikne kroky v nadväznosti na návrh uvedený v spomínanom liste.“

³⁵ Rozhodnutie Rady 2014/137/EÚ zo 14. marca 2014 o vzťahoch medzi Európskou úniou na jednej strane a Grónskom a Dánskym kráľovstvom na strane druhej.

týkajúcej sa Arktídy rešpektovali a podporovali. Európska komisia organizuje výročné stretnutia so zástupcami pôvodných etník arktickej oblasti s cieľom vymeniť si názory a dohodnúť sa na ďalšej spolupráci, najmä v oblasti podnikania a ľudských práv. EÚ by mala naďalej pracovať na podpore súladu medzi vnútornými a vonkajšími politikami EÚ týkajúcimi sa pôvodných etník.

Únia podporuje miestne spoločenstvá cez niekoľko svojich programov financovania vrátane národných programov EŠIF, programov územnej spolupráce a programov v rámci nástroja európskeho susedstva³⁶. Program Severné okrajové oblasti a Arktída sa zameriava na využívanie inovácií na udržiavanie a rozvíjanie silných a konkurencieschopných spoločenstiev, podporu podnikania, presadzovanie energeticky zabezpečených spoločenstiev a podporu a rozvoj kultúrneho a prírodného dedičstva. Program je okrem deviatich partnerských krajín v európskej časti Arktídy prístupný aj partnerom z Kanady a Ruska.

3.4. Riadenie rybnárstva

EÚ by mala uvítať nedávnu deklaráciu podpísanú piatimi arktickými pobrežnými štátmi o **rybolove v Severnom ľadovom oceáne**³⁷ a potrebu získať viac informácií o ekosystémoch v Severnom ľadovom oceáne pred otvorením tohto regiónu komerčnému rybolovu. Keďže však príslušná oblasť je mimo vnútroštátnej právomoci, bude potrebné, aby všetky zainteresované krajiny, nielen pobrežné štáty, spolupracovali na vytvorení vhodných medzinárodných opatrení. Tento rámec by mal vo vhodnom čase zahŕňať novú regionálnu organizáciu alebo opatrenia pre riadenie rybnárstva v kombinácii s novým regionálnym dohovorom o ochrane morí s cieľom zabezpečiť dlhodobé zachovanie a udržateľné využívanie zdrojov zo širšieho mora v oblasti Arktídy. Európska komisia sa domnieva, že takýto rámec možno stanoviť len otvoreným a inkluzívnym spôsobom, a víta zapojenie významných rybnárskych národov do rokovaní.

3.5. Vedecká spolupráca

EÚ by mala podporiť a uľahčiť účinnú medzinárodnú vedeckú spoluprácu podporením nadnárodného prístupu k výskumnej infraštruktúre a zdrojom otvorených údajov s cieľom zlepšiť politické a hospodárske väzby a udržiavať dobré vzťahy s kľúčovými krajinami v regióne. Popri jednotlivých členských štátoch v Arktickej rade už aj EÚ ako celok vystupuje v úlohe partnera podieľajúceho sa na globálnej spolupráci. EÚ by mala posunúť vedeckú spoluprácu na medzinárodnú úroveň v rámci **Transatlantickej (a arktickej) aliancie pre oceánsky výskum**³⁸ zriadenej Galwayským vyhlásením z mája 2013, ktorá zahŕňa Kanadu, EÚ a Spojené štáty.

³⁶ Napr. Interreg IV A Sever, program Severné okrajové oblasti a Arktída a program cezhraničnej spolupráce Kolarktic.

³⁷ <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/folkerett/declaration-on-arctic-fisheries-16-july-2015.pdf>.

³⁸ EÚ, Kanada a USA sa snažia posilniť spoluprácu týkajúcu sa námorných a arktických výskumných infraštruktúr. Avšak odhliadnuc od týchto dvoch partnerov, program Horizont 2020 podporuje najširší nadnárodný prístup k výskumnej infraštruktúre a politiku otvorených údajov s cieľom zlepšiť politické a hospodárske väzby a udržiavať dobré vzťahy so všetkými krajinami v regióne a s krajinami zainteresovanými vo

S cieľom vyplniť medzery v dostupných morských údajoch o dne morí a oceánov okolo Európy a živate v nich si Európska komisia stanovila za cieľ do roku 2020 vytvoriť **mnohomierkovú mapu morského dna** a nadložného vodného stĺpca. Tento projekt bude zahŕňať Barentsovo more od roku 2018. Viac ako 100 organizácií vrátane Islandu, Nórska a Ruska pracuje spoločne v rámci európskej námornej monitorovacej a dátovej siete (EMODnet), aby ich morské údaje boli dostupnejšie, interoperabilnejšie a užitočnejšie pre koncových používateľov. Údaje budú k dispozícii na určenom webovom portáli.

Táto iniciatíva je dôležitá pre posilňovanie udržateľného rastu v modrej ekonomike. Odhaduje sa, že rozsiahle sprístupnenie vysoko kvalitných morských údajov, ktoré majú verejné orgány v EÚ k dispozícii, zvýši produktivitu o viac ako 1 miliardu EUR ročne³⁹: súkromné a verejné orgány, ako aj hydrografické úrady, výskumné inštitúcie a organizácie občianskej spoločnosti nebudú musieť znova skúmať oblasti, ktoré už boli raz preskúmané, ale údaje o nich boli až doteraz neprístupné. Spracovanie existujúcich údajov by pre ne bolo lacnejšie. Mal by sa posilniť výskum v otázkach bezpečnosti týkajúci sa dvojakého použitia zdrojov a výmeny osvedčených postupov v tejto oblasti.

4. ZÁVERY A ĎALŠIE KROKY

1. Tento politický dokument by mal riadiť činnosti EÚ v nadchádzajúcich rokoch a Európska komisia a vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku vyzývajú Európsky parlament a Radu EÚ, aby predniesli svoje názory. EÚ bude aj naďalej túto politiku skúmať v reakcii na vývoj.

2. Ako súčasť svojho strategického záväzku pre Arktídu by EÚ mala rokovať s regiónom o týchto troch prioritných oblastiach:

- zmena klímy a ochrana životného prostredia Arktídy;
- presadzovanie udržateľného rozvoja vo tomto regióne;
- podpora medzinárodnej spolupráce v otázkach súvisiacich s Arktídou.

3. EÚ musí zabezpečiť, aby boli na úrovni EÚ zavedené potrebné koordinačné štruktúry, ktoré majú pomáhať čeliť budúcim výzvam. Rada by mohla zvážiť vytvorenie pracovnej skupiny pre otázky týkajúce sa Arktídy a spolupráce na severe a Európsky parlament by rovnako mohol zvážiť vytvorenie delegácie pre otázky týkajúce sa Arktídy a spolupráce na severe.

výskume v arktickej oblasti. Viac informácií o **Transatlantickej (a arktickej) aliancii pre oceánsky výskum** je k dispozícii na <http://ec.europa.eu/research/iscp/index.cfm?lg=en&pg=transatlantic-alliance> .

³⁹ Pracovný dokument útvarov Komisie Poznatky o mori 2020: Plán, ktorý je súčasťou dokumentu „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Inovácia v modrej ekonomike: využitie potenciálu našich morí a oceánov na rast a tvorbu pracovných miest“ (SWD/2014/0149 final).